

ANTALYA MÜZESİ'NDEKİ KITANAURA SİKKELERİ

MELİH ARSLAN*-CHRIS LIGHTFOOT-CİHAN TİBET

Bu grubu oluşturan sikkeler 5 adet olup, 1995 yılında Rasim Aynur isimli bir vatandaş tarafından Antalya Müze Müdürlüğü'ne satılmıştır.

1997 yılı içerisinde Kültür Bakanlığı'ndan almış olduğumuz bir izinle Antalya Müze Müdürlüğü'nde sikkeler üzerine bir kitap çalışması projesine başlamış idik.

Bu katalog kitap çalışması Antalya Müzesi'nde bulunan Klasik ve Hellenistik Dönem Sikke Definelerini kapsamaktaydı.

Bu çalışmalarımız sırasında küçük bir define grubu olan bu bronz sikkeler dikkatimizi çekti.

Yaptığımız araştırmalar sonunda bu sikke tipinin tanınmadığı ve sikkeyi bastırmış olan şehrin ise varlığını antik kaynaklardan tanımamıza rağmen kentin yerinin henüz saptanmamış olduğunu belirtmek isteriz.

Sikkeler tip ve patina açısından benzerdir. Bronz örneklerle göre hayli iyi kondüsyonda olan sikkelerden, 12132 ve 12136 envanter nolu sikkelerin ön yüzleri diğerlerine göre biraz daha aşınmıştır. Aynı zamanda 12136 nolu sikkenin arka yüzünde diğer hiçbirinde gözükmeyen noktalı bordür süslemesi bulunmaktadır.

Antalya Müzesi'ndeki bu grubu oluşturan sikkeler, nümizmatik ve eski çağ bilimleri açısından çok önemli iki konuyu aydınlatan sağlam belgeler olmalarıyla da dikkat çekmektedirler.

Önemli hususlardan birincisi bu sikkelerin ilk defa görülmüş olmaları ve bu yayınımla nümizmatik dünyasına tanıtılmış olmasıdır.

İkinci önemli bir durum ise bugüne kadar sikke basıp basmadığı tam olarak bilinmeyen yeni bir Likya kentinin varlığını bize kanıtlamasıdır.

Bu sikkeyi bastırmış olan kentin ismi sikkelerin arka yüzünde *KITA* olarak yazılmıştır.

* Antalya Müzesi'ndeki çalışmalarımız süresince yardımlarını bizden esirgemeyen Müze Müdürü Sayın Metin Pehlivaner'e teşekkürü bir borç biliriz.

KITA isminin birkaç farklı yazılımına Geç Roma Piskoposluk listelerinde rastlamaktayız. Hierokles'e (679.8) göre Kitanaura (KITANAYPΩN) kenti Termessos ve Trebenna şehirleri arasında yer almaktaydı¹.

Patara kazılarında yeni bulunmuş olan İmparator Claudius dönemine ait Yol Anıtı yazıtında KITANAYPΩN isminin geçtiği, Kazı Başkanı Prof.Dr. Fahri IŞIK ve bu yazıtın üzerinde çalışmalarını sürdüren Prof.Dr. Sencer ŞAHİN tarafından bize söylenmişti.

Şimdi çok yeni bu iki belgeden hareketle şehrin lokalizasyonunun doğru olarak yapılması gerekmektedir. Arkadaşımız Cihan TİBET bu sikkeleri satan kişiden öğrenebildiği kadarıyla ve kendisinin bu bölgede uzun yıllardır yapmış olduğu araştırmalara dayanarak *Kitanaura* kentinin Doğu Lykia'da bugünkü Kemer İlçesinin dağlık kesiminde, Hisarçam veya Gölcük Köyleri sınırları içerisinde kalan harabeliklerden birisinin olması gerektiğini düşünmektedir.

Bu gruptaki 5 sikke aynı tipte olmalarına karşın farklı kalıp özelliği taşımaktadırlar. Kitanaura şehrinin bu ön yüz tipinin benzerleri Likya kent sikkelerinde görülür. Özellikle ön yüzde Artemis büstü ve arka yüzde ayakta, çıplak tanımlanamayan erkek figürü (Hermes ?) olan Termessos Minor şehir sikkelerini bizimkine çok yakın bir örnek olarak gösterebiliriz.

KITA(NAYPΩN) lejandlı bizim sikkemizle TE(PMHΣΣEΩN) kısaltma yazıtlı Termessos sikkesindeki tanımlanamayan bu çıplak figürün yerli bir Likyalı tanrıya ait olması gerekmektedir.

Kitanaura şehrinin bu yeni sikkesi stil olarak Likya bronz örneklerle karşılaştırıldığında Geç Hellenistik Dönemden bir tarihten, muhtemelen 2. yüzyılın son çeyreğinden olması gerektiğini düşünmekteyiz.

Not. Bu makalemizi yazdıktan hemen sonra, 1997 yılı Eylül ayında Berlin'de yapılan 12. Uluslararası Nüvizmatik Kongreye katılmışım². İşte bu toplantılar sırasında meslektaşlarımızla nüvizmatik sohbet ve yeni bilgilerden konuşurken, Türkiye'de özellikle Pamphylia'da epigrafi ve nüvizmatik

¹ Not. 9.409; cf. J. Darrouzès, *Notitiae episcopatum Ecclesiae Constantinopolitanae* (Paris 1981), L. Zgusta, *Kleinasiatische Ortsnamen* (Heidelberg 1984), p. 222 ve 425, 1-2.

² Bkz. Melih Arslan, *Un tétradrachme unique d'Ariarthe, roi de Cappadoce, dans un trésor trouvé à Kotyora(Ordu)*, XII th International Numismatic Congress. Berlin. 8-12. September 1997. Bildiri no. 41.

çalışmalar yapmış olan Alman meslektaşım, Dr. Johannes Nolle'ye Antalya Müzesi'ndeki çalışmalarımızdan bahsettik ve tanınmayan bir Likya şehri olan *Kitanaura* sikkelerini bulduğumuzu söyleyince, kendisi de bu sikkeleri 1996 yılında Münih'te görmüş olduğunu ve bunlar üzerine bir makale yazdığını söyledi³. Değerli meslektaşımın, “*Kitanaura, Doğu Likya Dağlarındaki Küçük bir Şehrin Tarihi ve Sikkeleri*” ismini taşıyan bu makalesi hazırlanarak baskıya verilmiş olup, henüz yayımlanmamıştır. 1998 Nisan ayında çıkacağını söylediği bu makalesinin provalarını (baskıdaki haliyle), Berlin'den döner dönmez bana göndermiştir. Sayın Nolle'ye bu özverili davranışından ötürü teşekkürlerimi sunarım. Çünkü, hemen hemen aynı yıllarda (1995) ortaya çıkmış olan ve şimdiye kadar bilinmeyen Kitanaura Şehri'nin Sikkeleri çok önemli bir buluş ve ilk yayımlayan için ise bir şereftir. Büyük bir tesadüf eseri birbirimizden habersiz olarak bu konuda makale yazmış ve baskıya vermiştik.

Değerli meslektaşım Nollé'nin bu makalesinde nümizmatik yanında daha çok bölgenin tarihi ile ilgili bilgiler vardır. Biz yukarıdaki makalemizin özünü hiç değiştirmeden Türk okuyucusu için Nolle'nin Kitanaura Sikkelerinin tarihlenmesindeki ve Kitanaura'nın lokalizasyonu ile ilgili düşüncelerine burada yer vermek istiyoruz :

Nollé söz konusu makalesinde Kitanaura Şehri'nin lokalizasyonunu, doğu Lykia dağlarında ormanlar içinde yeralan *Saraycık* olarak tanımlamıştır. Saraycık harabeleri ilk kez 19. yüzyıl seyyahlarından Spratt ve Forbes⁴ tarafından keşfedilmiştir. Daha sonra Alman gezginlerden Ritter⁵ 1842 yılında burayı ziyaret etmiştir. Saraycık harabeleri ile ilgili en geniş bilgi, resim ve çizimler, Bendorf-Petersen-Luschan'ın beraberce gezip, yazdıkları kitaplarında bulunmaktadır⁶. Patara kazılarında son bulunan Yol Anıtı'na göre, Kitanaura, Idebessos'un 17-18 km. kuzey doğusunda gösterilmektedir.

³ Bkz. Johannes Nolle, *Kitanaura Münzen und Geschichte einer kleinen Stadt in den ostlykischen Bergen*, Jahrbuch für Nümismatik und Geldgeschichte 46, 1996. s. 7-29, 2 Resim levhası ve 1 harita (baskıda).

⁴ T.A.B. Spratt - E. Forbes, *Travels in Lycia, Milyas, and the Cibyratis*, London 1847, Bd.1, 174-177.

⁵ Von C. Ritter, *Vergleichende Erdkunde des Halbinsellandes Klein = Asien II*, Berlin, 1859, 766 benutzt.

⁶ O. Bendorf - Eu. Petersen - F. von Luschan, *Reisen in Lykien, Milyas und Kibyratien*, Wien 1889, s. 151.

Sonuç olarak, Limyra - Idebessos - Trebenna - Termessos yol güzergâhı üzerinde bulunan bu yer, Phaselis'in kuzey-doğusundaki ormanlarla kaplı dağın üzerinde 1300 m. yükseklikte, Gölcük Mahalleleri diye de tanımlanan, Limyra'nın kuzeyinde, Idebessos yolu üzerinde, Kozarası yolu ile ulaşılan Saraycık harabelerinin bulunduğu yerdir. Biz de aşağı yukarı Gölcük Köyü'nün adını vererek bu yeri lokalize etmiştik.

Sikkelerin tarihlendirmesinde Nolle ile aynı fikirdeyiz. Dr. Nollé arka yüzdeki çıplak erkeğin yerli bir kahraman veya Lykialı yerli tanrı Sozon⁷ olabileceğini söylemektedir.

Bize göre de sikkelerin arka yüzündeki figür, Likyalı yerli bir tanrıdır. Bu tanrı Sozon diye bilinen tanrı veya dağlık Likya'da yuvarlak ve stel şeklindeki taşların üzerinde kabartmaları olan ata binmiş süvari yani *Kakasbos* (Bkz. Resim 1) olarak tanınan tanrı olabilir.

⁷ L. Robert, *Hellenica* 3, Paris 1946, 38 ff. ; H. Metzger, *Catalogues des monuments votifs du Musée d'adalia*, Paris 1952, 28-34: *Le dieu Sozon*.

KATALOG

LYKIA - KITANAURA

AE. M.Ö. 2. yüzyılın son çeyreği veya M.S. 1. yüzyılın ilk çeyreği.

Ön Yüz : Artemis büstü sağa, ok ve sadak taşımaktadır.

Arka Yüz : KITA

Çıplak, genç bir erkek (yerel bir tanrı ?) ayakta cepheden. Vücut hafif sağa dönük, sağ elinde tıpkı süvarili tanrı'da (kakasbos) olduğu gibi bir sopa tutmaktadır ve sol elini yanına bitişirmiştir.

1 - Env. no.12132. 17 mm. 4.67 gr. Yön: 12h.

2 - Env. no.12133. 21 mm. 4.30 gr. Yön: 12h.

3 - Env. no.12134. 17.5 mm. 4.34 gr. Yön:12h.

4 - Env. no.12135. 19.5 mm. 5.18 gr. Yön: 12h.

5 - Env. no.12136. 18 mm. 4.25 gr. Yön: 12h. Arka Yüz. Noktalı bordür.

